

GENT EN DE ENGELSEN (VERVOLG)

1432: Jan Van Eeyck legt, na de dood van zijn oudere broer Huibrecht, de laatste hand aan de Aanbidding van het Lam dat enkele maanden nadien plechtig naar de Sint-Janskerk zal worden overgebracht waar het werk voortaan zal prijken als het meest kostbare kunstbezit van de Arteveldestede. De Gentenaren gaan er zo prat op, want zij voelen in die tijd nog iets voor kunst, dat wanneer Filips De Goede op 23 april 1458, op een ogenblik dat men de laatste sporen van de nederlaag van Gavere wegveegt, een triomfantelijke intrede doet in de hoofdstad van het graafschap, de stadsmagistraat die hem wat zand in de ogen wil strooien en de schijn wil verwekken dat de stad niets van haar grootheid en praalzucht heeft moeten inboeten, op de Poel de polyp-tiek van het Lam Gods met levende personages laat uitbeelden in een schitterende apotheose.

Voortaan zal elke vreemde bezoeker traditioneel en naar een vast public relationspatroon naar de Vijdkapel worden geleid: Dürer komt het veelluik in 1521 bewonderen en geraakt er in zijn Dagboek niet over uitgesproken, Lucas de Heere bezingt het in enthousiaste verzen, Lancelot Blondeel en Jan Scorel, twee gevierde en alomgeprezen kunstenaars krijgen opdracht het te herstellen wanneer de eerste sporen van de zgd. tand des tijds het heeft aangetast. Filips II aast op het werk wanneer hij laat verstaan dat hij het erg fijn zou vinden moesten de Gentenaren hem het veelluik ten geschenke zouden aanbieden als aandenken van hetgeen zijn doorluchtige vader, Keizer Karel, voor hen en voor de St.-Janskerk heeft gedaan.

Netelig probleem dat uiteindelijk nog voordelig wordt opgelost wanneer men er in slaagt de monarch te overtuigen dat een kopij van het meesterwerk door zijn lievelingsschilder Michaël Coxie, even mooi indien zelfs niet mooier zou zijn dan het oorspronkelijk werk.

Het gevaar is maar tijdelijk geweken want wanneer in augustus 1566 de Beeldenstorm losbreekt, moeten de kanunniken van de St.-Baafskathedraal ijlings de kostbare panelen één voor één naar de kerktoeren brengen die een zo veilige bergplaats blijkt te zijn dat de beeldenstormers tevergeefs naar de panelen zullen zoeken; na de storm vervoegt het veelluik opnieuw de Vijdkapel maar bij de tweede golf van de beeldenstormers in 1578 konden de kanunniken, inmiddels wat ouder geworden, niet tijdig hun krachttroep van 1566 herhalen.

Het mocht een geluk heten dat de woestaards ditmaal, waarschijnlijk op instructies van Hembyre of Ryhove, niet alles stuk sloegen in de kerk en dat

zij de vermaarde panelen van het Lam Gods samen met een hoop andere kunstwerken uit de kathedraal, naar het stadhuis overbrachten.

Er stond ergens in het grootboek van Sint-Pieter of van St.-Niklaas geschreven dat het met betrekkingen tussen Gent en Groot-Brittannië altijd maar een up and down zou worden. Na het verraad van Fox en de smadelijke nederlaag van Gavere werd de heuglijke bladzijde van het mecenaat van Margareta van York geschreven, zodat het nu normaal opnieuw een down-periode of -gebeurtenis zou moeten worden.

En het viel zo uit. Onze nogal opgehitste Gentenaren kregen het na die tweede editie van de Beeldenstormers plots in hun keiharde kop te binnen dat zij her Majesty met name koningin Elisabeth de eerste van Engeland, die als vurige papenvreetster de Gentse Calvinisten af en toe een stuiver had laten geworden om hun afbraak- en vernielingspolitiek met wat meer vlijt en fanatisme te kunnen doorvoeren, wel een klein souvenir verschuldigd waren en daar men in die jaren nog geen Man van het Belfort of een Klokke Roeland in miniformaat vervaardigde, schoot het hen plots te binnen dat zij nog zo lang niet geleden geweigerd hadden aan de katholieke koning van Spanje, Filips II, het fameuze Lam Gods dat zich nu ergens op een zolder van het Gents Stadhuis bevond, cadeau te geven.

Waarom zou men niet, uit reactie, die panelen, als dank voor haar steun aan de Calvinistische zaak, aan her Gracious Majesty ten geschenke aanbieden? Liever dan dit met allerlei heiligen volgeschilderd veelluik aan scherven te slaan, zou men het in een mooie verpakking, Elisabeth laten geworden die er God weet, misschien nog een of andere zaal van een kasteel van haar kroon-domein mede zou kunnen versieren.

Het plan werd ontworpen en zorgvuldig op punt gesteld: men zou nl. beroep doen op Willem van Oranje, bevriend met Elisabeth en met de twee Gentse Calvinistische leiders Hembyze en Ryhove, om als bemiddelaar op te treden en om de koningin te verzoeken deze nederige blijk van genegenheid vanwege de Gentse bevolking te willen aanvaarden.

In troebele tijden is alles mogelijk, zelfs het gekste. De Gentenaren dachten in die bange dagen meer aan hun leven, aan hun veiligheid, aan hun dagelijks brood, dan aan een schilderij dat zij wel in betere tijden hadden bewonderd maar dat ze thans geheel onverschillig liet. De overheden hadden zonder moeite of tegenkanting van de bevolking de kostbare panelen kunnen weggeven, indien er niet één Gentenaar, Joos Triest, heer van Lovendegem, ware opgestaan om het snode project van de Gentse stadsedielen aan de kaak te stellen, en er zich met klem tegen te verzetten.

Joos Triest had slechts één troef in handen, een troef die niet zwaar mocht doorwegen in troebele tijden, doch zijn enthousiasme, zijn vastberadenheid

waren groter dan het fanatisme van zijn medeburgers. Hij verzette zich met man en macht tegen de waanzinnige plannen van het stadsbestuur: ik ben, zo beweerd hij, de afstammeling van Judocus Vijd, heer van Pamele die het veel-luik aan de gebroeders van Eyck bestelde en het bestemde voor zijn persoonlijke kapel in de voormalige Sint-Janskerk, en ik ben dus ten volle gerechtigd mij te verzetten tegen verkoop, schenking of enige andere aanslag tegen het oeuvre!

Men lachte hem eerst vierkant uit, doch in die jaren had de naam Triest nog iets te betekenen en wanneer de overheden inzagen dat hij het ernstig meende, dat hij met een lijvig dossier naar het stadhuis kwam om de bewijzen van zijn afstammeling voor te leggen en dat hij er niet voor zou terugdeinzen de stad in een proces te betrekken, zetten de Gentse schepenen een gezicht als een oorworm, maar legden zich tenslotte bij de argumentatie van Joos Triest neer: een proces was in de XVIe eeuw nooit op voorhand gewonnen en duurde nog langer dan vandaag soms tien, twintig en in bepaalde gevallen, veertig, vijftig of zelfs meer jaren!

Met al de sympathie die zij voor koningin Elisabeth van Engeland koesterden, achtten de Gentse schepenen het niettemin voorzichtiger hun schat op zolder te laten en de koningin hun kat te sturen.

De Aanbidding van het Lam bleef midden andere kunstwerken op de zolder van ons stadhuis en vervoegde pas in 1584 na de triomfantelijke intrede van Farnese te Gent, zijn oorspronkelijke plaats in de Judocus Vjdkapel.

En zo komt dank zij Joos Triest en zijn zorgvuldig bijgehouden stamboom, dat wij in 1972 het Lam Gods niet moeten gaan bewonderen in Buckingham Palace, maar dat wij het nog steeds mogen doen in de Vjdkapel van de Gentse hoofdkerk, tot grote vreugde ook van tienduizenden vreemde toeristen die er jaarlijks speciaal voor naar Gent trekken.

Na dit zoveelste avontuur met onze Engelse burens dat op het allerlaatste nippertje nog goed afliep, mocht er wel een vrolijk deuntje in onze Gents-Engelse symfonie worden gespeeld.

Het kwam er meermaals zelfs in de volgende eeuw, in de gedaante van een aantal Engelse liefhebbers- en beroepsgezelschappen, die toen de nogal dubieuze benaming van “comedianten” droegen.

Veel expliciete gegevens zijn er over hun komst, verblijf en optreden alhier, nl. in ons stadhuis, zeker niet bewaard gebleven, omdat het toen nog geen mode was programma's aan de ingang van de zaal te verkopen. Wij weten niettemin dat deze voorlopers van het Festival van Vlaanderen op het Gents stadhuis veel bijval en applaus oogstten.

Prosper Claeys die nochtans doorgaans zeer goed ingelicht was over het

toneellevens in Gent in het verleden, rept er geen woord over in zijn inleidend hoofdstuk tot zijn “Histoire du Théâtre à Gand” en zulks verwondert ons ten zeerste want archiefdocumenten bewijzen ons dat ten tijde van Shakespeare, nl. in 1604, Engelse komedianten op het stadhuis optraden, zonder dat het nader bepaald wordt of het om toneelwerken van de doorluchtige Engelse auteur ging.

Enkele jaren later, in 1624, komt een andere Engelse toneelgroep, deze van Thomas Regiers naar Gent en belandt er onvermijdelijk in het stadhuis tot groot jolijt van onze schepenen en familieleden. Er was immers aldaar een zaal aan deze dames en heren voorbehouden de zgn. Comediantenkaemer, die later in de XVIIIe eeuw, de Arsenaalzaal zou worden.

Een document uit onze archieven leert ons dat in 1663 andermaal een Engelse toneelgroep deze van de Engelse koning Karel II, in de Comediantenkaemer een opvoering ten beste gaf, zeker niet vermoedend dat vijf jaar later de naam van een andere Engelse monarch, de ongelukkige en onthoofde Karel I, zijn naam zou verbinden aan Gent, en meer bepaaldelijk aan onze hoofdkerk.

Wanneer wij op reis ergens een stad aandoen, ontdekken wij met een bijzondere vreugde en interesse in de plaatselijke geschiedenis een bladzijde, in een museum een voorwerp of kunstwerk, in een kerk of monument een beeld of een tapijtwerk, in een bibliotheek een handschrift die ons herinneren aan eigen land, volk of stad en wij voelen dan ineens een nauwer, warmer contact en sympathie tussen hen en ons ontstaan die ons nog jaren na onze reis zullen bijblijven.

Soms weten wij op voorhand dat wij er zoiets zullen aantreffen, soms is het gans toevallig dat wij op duizende km van huis, plots voor een werk, een naam, een feit komen te staan die wij aan eigen verleden en geschiedenis kunnen vasthaken.

Er zijn echter weinig steden ter wereld waar de vreemde toerist zoveel herinneringen aan zijn eigen land kan terugvinden als Gent en wij hebben destijds een lans gebroken om naast de traditionele gidsen van onze stad, het genre Baedeker met de opsomming per wijk, per straat of per kerk, van de bezienswaardigheden, ook kleine gidsen uit te geven speciaal bestemd voor toeristen uit een bepaald land of van een bepaalde taal.

Wij hebben naar aanleiding van de toetreding van Groot-Brittannië tot de EEG, met een treffend voorbeeld willen aantonen dat er stof te over is om onze Engelse vrienden, wanneer zij naar Gent komen, een voor hen speciaal opgestelde gids aan de hand te kunnen doen. Wij zouden eenzelfde reeks feiten en gebeurtenissen kunnen aanhalen voor de betrekkingen tussen Gent en de Fransen, de Nederlanders, de Spanjaarden, de Denen, de Oostenrijkers, de

Russen en zelfs de Amerikanen. Deze gidsen zouden qua inhoud niet allen even lang zijn, doch niettemin dat voordeel bieden dat vreemde toeristen zich beter zouden thuis voelen in Gent, dat zij zich in hun eigen taal een kleine gids zouden kunnen aanschaffen die Gent en zijn verleden in hun nationale geschiedenis integreert, initiatief dat, menen wij, nog nooit of nergens door een Dienst voor Toerisme werd genomen.

Voor onze betrekkingen met de Engelsen is er in elk geval stof te over: wij hebben in onze vorige bijdrage laten doorschemeren dat naast de naam van Elisabeth I, ook deze van Karel I iets te maken had met de Arteveldestede.

Karel I is nooit naar Gent gekomen, heeft zelfs nooit enig contact gehad met de stad en toch wordt sedert jaren zijn naam verbonden aan de vier prachtige koperen kandelaars, meer dan 2,70 m hoog, die thans nog het koor van de hoofdkerk versieren en die op rekening van de Fundatie Triest, na het overlijden van de doorluchtige prelaat en meceen, in diens sterfhuis werden aangekocht.

Het bewijs van de betaling op 9 april 1668 is ons bewaard gebleven en het is ook aan de hand van tijdsdocumenten uit te maken dat de bekende beeldhouwer Rombaut Pauli kort nadien de vier marmeren voetstukken leverde op dewelke de kandelaars heden nog prijken; ook weten wij dat de Gentse goudsmid Jan van Sichem het wapenschild van Antoon Triest op hun basissen graveerde.

Al het overige behoort tot de zgh mondelinge, vaak weinig betrouwbare overlevering. Het is deze traditie die men tot voor enkele jaren neergepend zag in de werken van Kervyn de Volkaersbeke, Goetghebuer, De Potter, Ghyselinck, Voisin, Steyaert enz.

“Wij mogen, aldus Frans De Potter, het koor niet verlaten zonder een blik te slaan op de vier reusachtige kandelaars van rood koper, vóór het hoogaltaar, fraai van vorm, smaakvol versierd en voorzien van het wapen van Engeland; zij werden gekocht voor rekening van de bisschop Triest nadat, op last van Cromwell, het hoofd van Karel I op het schavot gevallen en de oefening van den Roomschen godsdienst in Engeland verboden was. Deze kandelaars, die tot de merkwaardigheden der kerk behoren, werden geplaatst in 1669”.

Omdat men de hand nog niet gelegd had op alle hoger aangehaalde documenten, ontstonden er ook wel enkele varianten; aldus beweert Steyaert dat Triest de kandelaars aankocht en aan de kerk schonk.

De ene traditie of legende geeft gemakkelijk aanleiding tot een andere: “après une tradition existant en Angleterre, schrijft Mgr. Vanden Gheyn, mais qui ne repose sur aucun fondement sérieux, ces chandeliers ornaient jadis la cathédrale de St-Paul. Après avoir vainement sollicité de l'évêché de Gand la vente

de ces luminaires, les marguilliers de la cathédrale anglaise les ont fait mouler et en ont reproduit deux, qui se trouvent actuellement à St-Paul à Londres”. Dat de vier kandelaars oorspronkelijk aan de St-Paul’s cathedral hebben toebehoord, is een bewering die zo maar uit de lucht is gegrepen, waarschijnlijk omdat de kerkmeesters op een bepaald ogenblik wel contact hebben genomen met hun collega’s van de Gentse hoofdkerk: twee bronzen exemplaren werden dan gegoten, wellicht naar een afgietsel omstreeks 1873 gemaakt.

Deze kandelaars waarvan onze hoofdkerk zonder de minste twijfel de originele exemplaren bezit, beginnen aardig te gelijken op de schedels van de Driekoningen die men in een aantal kerken mag aantreffen: een pleisteren exemplaar van de zgh “Triest-kandelaars” berust in het Victoria- en Albertmuseum te Londen, twee bronzen in de St-Pauluskathedraal en twee andere bronzen afgietsels in de St-Joriskapel te Windsor!

Auguste Voisin, doorgaans betrouwbaar, schrijft in zijn Gids: “Ces candélabres proviennent de l’église St-Paul à Londres et ont appartenu au malheureux Charles 1er, roi d’Angleterre”. In oude gidsen werd herhaaldelijk beweerd dat Karel I deze kunstwerken voor zijn eigen grafmonument had bestemd, maar dat Cromwell, die hem deed onthoofden, ze aan Triest zou hebben verkocht.

De waarheid zal nooit met volstrekte zekerheid kunnen achterhaald worden, wel de waarachtigheid van de thans aangenomen versie, waarbij niet minder dan vijf namen van eminente figuren uit de geschiedenis van Groot-Brittannië dienen geciteerd te worden: Hendrik VII, Hendrik VIII, Karel I, Cromwell en Wolsey.

Het is schoorvoetend en aarzelend dat men de “moderne” versie, die heel wat van legende en traditie afknaagt, benaderde.

Rond de eeuwwisseling mocht Mgr. Vanden Gheyn er, zij het met een vraagteken, de eerste grondslag van leggen, nl in het Inventaire archéologique de Gand: “Dessinés par un artiste florentin, ils auraient dû servir à la tombe d’Henri VIII († 1547), tombe dont le monarque lui-même avait conçu le projet. A sa mort, les arbres et les bronzes qui avaient déjà été exécutés, furent déposés dans une chapelle à Windsor et plus tard mis en vente par Olivier Cromwell”.

Een halve eeuw later, wanneer in 1949 de Gids van de Commissie van Monumenten verscheen, was men nog een stap verder geraakt: “Les quatre grands chandeliers exécutés d’après les dessins du Florentin Benedetto da Rezzano. Devant servir au baldaquin de la tombe du roi Henri VIII, ils furent mis en vente par Cromwell, acquis pour le compte de Mgr Triest et placé dans le chœur de St.-Bavon en 1669”.

In 1965 mocht men eindelijk zo dicht de historische waarheid benaderen, in

de Inventaris die juf. Dhanens aan de hoofdkerk wijdde, omdat de geleerde Inspectrice van de provincie geen vrede nam met hetgeen alhier over de zaak werd geschreven, Engelse bronnen ging raadplegen en vooral haar licht bij Engelse specialisten ging opsteken, zoals zij het in een nota verklaart: “Het onderzoek betreffende de kandelaars werd vergemakkelijkt door de welwillendheid van mijn Engelse vrienden, vnl. Dr Zarnucki, Mr Poppe-Hennessy, Mr Millar, Miss Scott Elliot”.

Aldus ontstond een nieuwe paragraaf in de betrekkingen Gent-Groot-Brittannië, deze van de wetenschappelijke samenwerking op zoek naar de oplossing van een probleem dat beiden aanbelangt.

Uit dit grondig onderzoek is nu gebleken dat de kandelaars herkomstig zijn uit de Tomb House van de Saint-George's chapel te Windsor, dat zij algemeen aan Benedetto Rovezzano worden toegeschreven, en dat zij ten tijde van de burgeroorlog die jaren vóór de onthoofding van Karel I begon, werden verkocht, dus niet noodzakelijk zoals tot hiertoe werd aangenomen, na de dood van de monarch.

Karel I was immers in 1542 uit zijn hoofdstad gevlucht en reeds in 1546, drie jaar vóór de onthoofding, werd op bevel van het Parlement het bronswerk uit de koninklijke kapel verwijderd: dit bronswerk mocht, bij uitzondering op een algemeen verbod van Cromwell, naar het buitenland worden vervoerd en het is op dat ogenblik, zonder dat men de datum nader kan bepalen, dat Mgr Triest, steeds op de loer naar kunstwerken, de kandelaars door tussenkomst van een marchand zal hebben kunnen aankopen.

Over de oorsprong zelf van deze kunststukken, tast men nog enigszins in het duister, want het wapenschild, met draak en hond als dragers, dat op de kandelaars voorkomt, is te vereenzelvigen met dat van Hendrik VII (die zijn graf-tombe bestelde) en ook met dat van Hendrik VIII, die het tot omstreeks 1530 gebruikte.

Welnu op de vier hoeken van de graf-tombe van kardinaal Wolsey, eens de vertrouwensman van Hendrik VIII, doch nadien in ongenade gevallen, kwamen ook vier kandelaars voor die, naar de ons bewaarde beschrijvingen, wel deze van de St-Baafshoofdkerk zouden zijn. Na de dood van Wolsey werd zijn grafmonument verbeurd verklaard en wat nog dienstig was werd gerecupereerd voor het grafmonument van Hendrik VIII; dat is allemaal vrij ingewikkeld maar past volledig in de mentaliteit van de tijd. Benedetto da Rovezzano werd belast met het vervangen van de emblemen van de aflijvige kardinaal, doch kan, wegens zijn vertrek naar Italië, het werk niet voltooiën.

Ook het monument van de veelwijvige Hendrik VIII werd niet voltooid, en enkele fragmenten vervoegden in de Tomb House de brokken van het grafmonument van Wolsey. “In de oudst bekende beschrijving van de Tomb House,

aldus Mjr Dhanens, wordt het grafmonument vermeld als dat van Wolsey en als bestemd zijnde voor dat van... koningin Elisabeth”!

Uiteindelijk moet, in al deze veronderstellingen, volgens Mjr Dhanens en haar Engelse specialisten, de voorkeur gaan, een voorkeur gesteund op stijlverwantschappen, naar de koperen kandelaars van het grafmonument van Wolsey, vervaardigd door da Rovezzano, en in dit geval eventueel met een later ingewerkt stuk met koninklijke wapenschilden. Wat er ook van zij, en niettegenstaande zijn vele wisselvalligheden en avonturen, is dit enig ensemble door en door Engels te noemen qua bestemming, ofschoon het te Gent belandde en het werk is van een Italiaan.

De ene zijn dood is de andere zijn brood, zegt met veel wijsheid, zij het met een tikje gelatenheid een oud Vlaams spreekwoord. De abt van St.-Pieters te Gent die in 1623 voor de zielezorg en vooral voor de materiële en financiële belangen van de abdij op de Blandijnberg zorgde, niet zomaar zonder redenen een van de rijkste abdijen van West-Europa, en die over deze belangen waakte met dezelfde toewijding als het vandaag de dag een algemene overste van de Zusters van Liefde het zou doen, meende het wel, zeer welletjes met dat klassiek spreekwoord, meer bepaald wanneer hij vernam dat enkele Engelse geestelijken die het aan de stok gekregen hadden met de fans van het Anglicanisme, het Kanaal wilden oversteken en zinnens waren zich in de Arteveldestad te komen vestigen waar en van oudsher steeds heel wat ouders bereid werden gevonden hun kinderen een tweede of derde taal aan te leren, traditie die voor gevolg had en heeft dat een Gentenaar te allen tijde en overal, zich na 48 uur in zaken-, liefdes- of gastronomische aangelegenheden in om het even welke taal succesrijk uit de slag kan trekken!

Onze Engelse paters en nonnen die nog weinig voelden voor de verdrukingspolitiek van hun koning Jacob I, hadden iets horen waaien over deze reputatie van de Gentenaren en dachten, zeer terecht ten andere, dat er te Gent nog een boterham te verdienen was met het geven van lessen in de Engelse taal aan de zonen en dochters van de Gentse poorters en kooplieden.

Het was zeer juist geraden; zij vergaten nochtans dat er op een boterham boter moet worden gesmeerd en dat de abten van de aloude St.-Pietersabdij graag andermans boter op de boterham van hun monniken zagen belanden.

Arsenius bij de gratie Gods abt van de wijdvermaarde abdij wist het handig klaar te spelen zodat hij de Engelse Jezuïeten kon overhalen hun klooster, school en kapel op te trekken op het Steendam, een straat die zomaar gans toevallig “sub patronati ecclesiae ac monasterii nostri” stond, d.w.z. dat degene die er zich kwam vestigen de boter van zijn boterham af en toe eens aan de St.-Pietersabdij moest afstaan.

Wanneer men ergens op de sokken van een politiek vluchteling belandt, moet men er wel vrede nemen met de voorwaarden die men u stelt, al is men een discipel van Loyola.

De overeenkomst tussen de abt en Willem Anderson “superior dictae domus societatis Jesu” werd op 19 november 1623 ondertekend. De goede paters Jezuieten zoals wij ze nog betitelen toen wij op de banken van het St.-Barbaracollege een paar korte en lange broeken gingen slijten, bleven te Gent tot in 1773, ogenblik waarop de Oostenrijkse regering de Orde de bons gaf, om redenen die deze regering zeker niet tot eer strekken. De Belgische Jezuieten kwamen later terug doch de Engelsen gaven het definitief op en op de plaats waar hun klooster zich verhief werd naderhand het bisschopelijk paleis opgetrokken, heden een school geworden, een fraai en sober gebouw dat bovendien het voordeel bood niet vlak tegen het koor van onze hoofdkerk te zijn opgetrokken geworden zoals de huidige monsterbunker!

Engelse nonnen voelden ook nog bitter weinig voor de politiek van de erfgenamen en opvolgers van de trouwzieke Hendrik VIII, en in het zog van het Jezuietenschap, zetten zij koers op de Vlaamse kust, in de hoop aan het vrouwelijk element van de Gentse bevolking de taal van Shakespeare en de elementaire principes van het Engelse high life te mogen aanleren.

Het geluk stond andermaal aan de zijde van Joachim Arsenius, de dynamische abt van St.-Pieters, want heel toevallig behoorde de kleine groep Engelse adellijke nonnen, aangevoerd door de eerbiedwaardige Lucia Knatchbull, tot de orde van de Benedictinessen, een kloosterorde die onvermijdelijk de weinig gedesinteresseerde zegen van Arsenius moest bekomen vooraleer te Gent de pink te mogen verroeren.

Nogmaals “heel toevallig” wensten deze Engelse kloosterlingen hun monasterium op te richten in een straat die rechtstreeks onder toezicht stond van de goede abt, nl. in de Savaanstraat, op een kleine boogscheut van de abdij.

In de overeenkomst die op 22 mei 1625 ondertekend werd, herinnert de abt zonder overbodig commentaar doch zeer categoriek, aan het algemeen verbod enig klooster, kerk, kapel, hospitaal of godshuis op te richten, zelfs klokken te laten luiden “sans l’expres consentement de nous et de nostre couvent”.

Indien wij enig geloof mogen hechten aan de inhoud van deze overeenkomst, was de overste van de Engelse Benedictinessen zeer blij de vererende toestemming te mogen aanvragen en ze vooral te mogen bekomen: “madame Lucie Knatchbull abbessse des dictes Benedictines, voulant reconnoistre le droit de patronage copetant nostre dict monsastere et avoir nostre consentement avant que d’entreprendre de faire aucune des choses susdite, nous a bien humblement supplé que nostre plaisir fust luy accoorder d’eriger une chapel- le pour y faire le service divin...”: de abt was, aldus de akte blij deze toestem-

ming te kunnen verlenen: “nous inclinans à la dicte supplication, avons, avec l’avis de notre prieur et plus anciens religieux de nostre couvent, consenty et octroyé à la dicte dame sa dequisition et demande;... avons consenty et consentons par cestes, en la présente érection en tant que nous et nostre église peut toucher”.

Een andere akte bezorgt ons wat meer details over de eigenaardige gewoonten die toen bestonden en die iedereen ten andere normaal en logisch vond: “De Engelse Benedictinessen op onse heerlyckeyt senden alle nieuwjaeren een present aan den eerw. h. Prelaet, consistierende gemeynl. in een borse van zyde en goudt gevlochten, een horlogie quispel oft register...”.

Onze Engelse nonnen hielden het wat langer uit dan de Jezuieten, doch toen de Franse Republikeinen naar ons land oprukten, achtten zij het ogenblik gekomen om met pak en zak de terugtocht naar de vadergrond te ondernemen: de Anglicanen waren alles bij mekaar, op het einde van de XVIIIe eeuw, minder te duchten dan de Franse Sans-Culottes. Op het nippertje verkochten zij hun klooster, op 30 juni 1794, voor 1400 klinkende goudstukken waarvan zij slechts van enkele de mooie kleur zagen.

In dezelfde nacht namen de Oostenrijkers die op alle fronten in het nauw waren gedreven, de vlucht: enkele uren later was Gent in de macht van de Fransen.

Niemand is ons komen vertellen of die brave Engelse nonnetjes, naar het voorbeeld van alle nonnetjes uit alle tijden, met leerlingen en vlaggetjes op het voetpad gingen post vatten wanneer hun koning, Willem III een flitsbezoek kwam brengen aan de stad. Misschien wel, want Willem van Oranje was een Nederlander van geboorte, zoon van stadhouder Willem I en van Maria Stuart de dochter van de onthoofde Karel I van Engeland.

Op zijn beurt stadhouder geworden in 1672 “toen de regering was radeloos, het volk redeloos, het land reddeloos” zou hij geleidelijk de topfiguur worden van de Europese coalitie tegen Frankrijk en zijn zonnekoning Lodewijk XIV. Willem bestreed deze monarch op alle fronten en vooral daar waar er enige dreiging of gevaar voor zijn Hollandse gewesten kon zijn. Willem was nog een doodgewone stadhouder en krijgskapitein, weliswaar dol van ambitie, wanneer hij in september 1674 voor de eerste maal onze stad aandeed, doch er zullen wel geen nonnetjes en wuivende schoolkinderen op de doortocht van Willem te bespeuren zijn geweest; hij had enkele dagen voordien, samen met zijn bondgenoten, klopt meer dan gewenst gekregen van Condé in de slag van Seneffe en het was dan ook bij een weinig geordende terugtocht van zijn troepen dat Willem van Oranje kennis maakte met de Arteveldestad.

Onze Hollandse keikop gaf om een nederlaag de moed niet op; hij wist dat er

nog andere zouden volgen vooraleer de overwinning te behalen. Kort nadien zou hij Lodewijk XIV van woede doen schuimbekken wanneer hij in het huwelijk trad met de dochter van Jacob II van Engeland, want een dergelijk huwelijk betekende voor de stadhouder de kostbare aanwinst van een sterke bondgenoot die tot dan toe de vriend van Lodewijk was geweest.

Deze vriendschap mede het feit dat Jacob I de katholieken in zijn land begunstigde, waren twee houdingen voor dewelke de protestante Engelsen en de Wighs hem geen warm hart toedroegen.

Willem van Oranje wist het, nam eerst braafjes vrede met de sympathie en de steun van schoonpapa Jacob, waarna hij zgh. ter hulp geroepen door de Wighs, zijn schoonvader een voetje lichtte, in Engeland ontschepte, Jacob II van zijn troon wipte en zich in diens plaats koning van Engeland als Willem III liet kronen.

Ware hij niet op 52-jarige leeftijd van zijn paard gevallen en er het leven bij ingeschoten, hij zou misschien zelfs een Lodewijk XIV van zijn troon hebben verwijderd want zijn ambitie en zijn hardnekkigheid in de strijd tegen de Franse koning waren grenzeloos.

Vooraleer door Lodewijk XIV bij de Vrede van Rijswijk tot koning van Engeland te zijn erkend en vooraleer van zijn paard te tuimelen, was Willem III in juni 1695 triomfantelijk onthaald geworden door de Gentse bevolking en was hij voor een paar uurtjes afgestapt in een afspanning van de Mageleinstraat.

Pierre Kluyskens
't vervolgt